

VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS MERAS

Lietuvos Respublikos generalinei prokuratūrai
Rinktinės g. 5A, Vilnius

2017-06-29 Nr. A51-43296/17(3.3.2.14-70)

DĖL VIEŠOJO INTERESO GYNIMO IR IKITEISMINIO TYRIMO PRADĖJIMO (DĖL SLENKANČIO GEDIMINO KALNO ŠLAITO)

Kreipiuosi į Jus, prašydamas imtis teisinių priemonių, kad būtų nustatyti asmenys, kalti dėl didelę istorinę ir kultūrinę reikšmę turinčios vertybės – Lietuvos valstybės ir Vilniaus simbolio Gedimino kalno dalinio sunaikinimo.

Daugelį metų Gedimino kalnas neturėjo vieno šeimininko, nebuvo tartasi su atitinkamos srities nepriklausomais specialistais dėl šio objekto ilgalaikės priežiūros ir trūko atsakomybės.

Vilniaus miesto savivaldybė suprasdama šiuo metu išskylančias Gedimino kalno aplinkosaugos problemas siekia prisidėti prie jų sprendimo ir tikisi, kad vykdomi išsamūs tyrimai ir atliekami darbai leis rasti geriausią sprendimą Gedimino pilies kalno sutvirtinimui, tačiau aš, kaip Vilniaus miesto meras, taip pat esu įsitikinęs, kad būtina pareikalausiti ir atsakomybės iš asmenų, kurie prisidėjo ar sudarė sąlygas susiklostyti esamai situacijai.

Atkreipiu Jūsų dėmesį, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 187 straipsnis teigia, kad „tas, kas sunaikino ar sugadino [...] didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčias vertybes, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų“, 188 straipsnis teigia, kad „tas, kas dėl neatsargumo sunaikino ar sugadino didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčias vertybes, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų“.

Gedimino kalnas ir ant jo esančios Gedimino pilies komplekso liekanos dėl darbų atlikusių institucijų neatsargaus elgesio ir atliktų nusikalstamų darbų jau yra avarinės būklės.

Remiantis Lietuvos mokslų akademijos darbo grupės „Dėl Gedimino pilies kalno būklės ekspertinio vertinimo“ 2016-10-18 posėdžio protokole pateikiama informacija (pridedama), Gedimino pilies kalno teritorija yra Vilniaus pilių valstybinio kultūrinio rezervato žemės sklypo Nr. 4400-2169-4642, Arsenalo g. Vilniuje, sudėtinė dalis, pagal Valstybinės žemės panaudos sutartį (2012-12-12 įsakymu Nr. 49VI-(14.49.2.)-2027) perduota naudoti Lietuvos nacionaliniam muziejui.

Minėtame Darbo grupės protokole užfiksuotos faktinės aplinkybės dėl 2016-02-13 ir 2016-10-09 įvykusių Gedimino kalno nuošliaužų bei veiksmų, kurių buvo imtasi siekiant pašalinti kilusius padarinius, taip pat pateiktos darbo grupės išvados ir rekomendacijos. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2016-04-12 sudaryta komisija konstatavo, kad Gedimino kalno šiaurės vakarų ir vakarų šlaitai turi avarijos grėsmės požymių ir rekomendavo neatidėliojant pradėti vykdyti Gedimino kalno tvarkybos darbus. Lietuvos nacionalinis muziejus parengė Gedimino kalno šiaurės vakarų ir vakarų šlaito tvarkybos (avarijos grėsmės pašalinimo, konservavimo, restauravimo, remonto) darbų projektavimo (techninę) bei darbų atlikimo užduotį ir organizavo darbų pirkimą.

Iš viešai paskelbtos informacijos tapo žinoma, kad 2017-06-20 Lietuvos nacionalinis muziejus pasirašė Gedimino kalno šiaurės vakarų šlaito tvarkybos darbų sutartį, pagal kurią

numatomų tvarkybos darbų vertė – 2,86 mln. Eur (nuoroda į žiniasklaidoje paskelbtą straipsnį šia tema: <http://www.vz.lt/laisvalaikis/akiraciai/2017/06/20/specialistai-sutaria-gedimino-kalna-griauna-dvi-bedos-gresia-ir-trecia>).

Vis dėlto nepaisant priemonių, kurių šiuo metu imamasi situacijai suvaldyti, būtina nustatyti ir šios situacijos priežastis bei asmenis, savo veiksmais per ilgą laikotarpį prisidėjusius prie milijoninių išlaidų, susidariusių ir dar būsiančių dabar jau siekiant išsaugoti valstybės simbolį – Gedimino kalną. Kyla abejonių, ar atitinkamu laikotarpiu buvo atliekami kokie nors Gedimino kalno atsparumo skaičiavimai, ar egzistuoja kokie nors planai ar kiti dokumentai, kuriais remiantis buvo vykdoma Gedimino kalno priežiūra (sutvirtinimo darbai ir kt.), ar ilgus metus visi tokio pobūdžio darbai buvo atliekami be jokių šiems darbams reikalingų teisėtų dokumentų, kompleksinių tvarkymo projektų ir be jokios projekto vykdymo ar jo rizikų ir pasekmių kontrolės.

Apie tai, kad iškilo grėsmė šiam valstybės simboliui, žiniasklaida rašė dar 1987 m. (Gimtas kraštas, Nr. 4 (1038), 1987 m. sausio 22–28 d., priedama). Iš šio straipsnio aiškėja, kad greičiausiai jau 1986 m. Paminklų restauravimo instituto buvo parengtas ir patvirtintas Gedimino kalno sutvirtinimo projektas, kuriuo vadovaujantis buvo vykdomi darbai iki pat 2013 m. Taip pat tik 2014 m. pradėjus slinkti Gedimino kalno šlaitams ir iškilus realiai grėsmei išaiškėjo, kad „išsamų Gedimino kalno sutvarkymo ir šlaitų sutvirtinimo projektą 1983 m. parengė architektas G. Laucius ir inžinierius J. Mendelevičius“. Iš to paties straipsnio aišku, kad Gedimino kalno ir Aukštutinės pilies Vilniuje tvarkybos darbų organizatoriaus vaidmenį nuo 2010 m. atlieka valstybės įmonė „Lietuvos paminklai“ (nuoroda į žiniasklaidoje paskelbtą straipsnį šia tema: <http://www.delfi.lt/mokslas/mokslas/gedimino-kalnas-isingelbetas-ir-nusvites.d?id=66559044>)

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2004-06-30 įsakymu Nr. IV-171 patvirtinti Vilniaus pilių valstybinio kultūrinio rezervato direkcijos nuostatai platų spektrą funkcijų, susijusių su kultūros paveldo priežiūra bei išsaugojimu, numato būtent Vilniaus valstybinio kultūrinio rezervato direkcijai (toliau – Direkcija), kurios tikslas yra užtikrinti Vilniaus pilių valstybinio kultūrinio rezervato kultūros ir gamtos paveldo išsaugojimą, o kartu ir Vilniaus piliavietės (vadinamos Gedimino kalnu, Pilies kalnu, Aukštutine ir Žemutine pilimi) išsaugojimą. Direkcija organizuoja Kultūrinio rezervato apsaugą, priežiūrą, tvarkybą, pritaikymą lankymui ir naudojimui; vykdo Vilniaus senamiesčio dalies, kurios apsaugai įsteigtas Kultūrinis rezervatas, stebėseną; rengia Kultūrinio rezervato tvarkybos, priežiūros ir naudojimo programas; vykdo Kultūrinio rezervato teritorijoje esančių kultūros ir gamtos vertybių apsaugos, priežiūros ir tvarkymo darbus; vykdo ir organizuoja Kultūrinio rezervato teritorijoje esančių kultūros vertybių mokslinius tyrimus, stebėjimus. Manytina, kad ši minėtą rezervatą administruojanti institucija, vykdydama jai pavestas funkcijas, turėjo pareigą rūpintis Gedimino kalno priežiūra, atlikti stebėseną ir, nustačiusi kylančias grėsmes, skirti lėšų tvarkybos darbams bei skubiai imtis atitinkamų priemonių. Atsižvelgiant į šiuo metu susidariusią situaciją, kai nuo Gedimino kalno šlaito nuslinko nuošliaužos, o šiaurės vakarų ir vakarų šlaitai vis dar turi avarijos grėsmės požymių, kyla abejonių, kad ši institucija apskritai būtų ėmusi kokių Gedimino kalno išsaugojimo ir žalos prevencijos priemonių ir (ar) atitinkamai kalno priežiūros ir išsaugojimo darbams laiku numatiusi lėšų.

Be to, pagal nuostatus Direkcijos savininkė yra Lietuvos valstybė, tačiau Direkcijos savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija yra Lietuvos Respublikos kultūros ministerija. Taigi manytina, kad Lietuvos Respublikos kultūros ministerija turėjo kontroliuoti, kaip Direkcija vykdo jai priskirtas funkcijas, t. y. ar Direkcija tinkamai atlieka Gedimino kalno stebėseną, tvarkybos darbus, kitas Gedimino kalno išsaugojimui reikalingas funkcijas, taip pat kokių priemonių imtasi siekiant išvengti tolesnės žalos Gedimino kalnui.

Dar daugiau, turimais duomenimis, iki šiol nėra patvirtinta rezervato teritorijos apsaugos ir tvarkybos schema, todėl spręstinas klausimas, ar ir ši aplinkybė nenulėmė institucijų neveikimo ar netinkamo veikimo. Direkcijos direktoriaus 2006-07-28 įsakymu Nr. V-34 buvo nuspręsta pradėti rengti saugomos teritorijos – Vilniaus pilių valstybinio kultūrinio rezervato tvarkymo planą (planavimo schemą), kurio tikslas nustatytais sprendimais užtikrinti Vilniaus pilių, pilių teritorijos ir

joje esančių kultūros ir gamtos vertybių išsaugojimą. Šiuo įsakymu planavimo schemos rengimo organizatoriaus funkcija buvo pavesta vykdyti Direkcijos Paveldo apsaugos skyriui. Kaip jau ir minėta, Vilniaus pilių valstybinio kultūrinio rezervato tvarkymo planas (planavimo schema) iki šiol nėra patvirtintas. Informacija apie rengiamą teritorijų planavimo dokumentą – planą (schemą) buvo paskelbta Direkcijos interneto svetainėje 2009 m. (<http://www.vilniauspilys.lt/direkcija/veikla/planavimo-dokumentai/>). Taigi nuo įsakymo dėl Vilniaus pilių valstybinio kultūrinio rezervato tvarkymo plano (planavimo schemos) rengimo (2006 m.) iki šios dienos praėjo 11 metų laikotarpis, per kurį atsakinga institucija rezervato teritorijos apsaugos ir tvarkymo schemos nepatvirtino, kas, manytina, akivaizdžiai parodo institucijos neveikimą šioje srityje.

Mokslinėje literatūroje nurodoma, kad natūrali šlaitų būseną dažnai yra pažeidžiama dėl žmogaus ūkinės veiklos, vykdančios statybas kalno šlaituose ar jų prieigose. Kaip žinoma, 2003 m. Gedimino kalne pradėjo veikti valstybės įmonės Vilniaus pilių direkcijos įrengtas keltuvas (funikulierius). Nėra aišku, ar tai tik sutapimas, tačiau 2016 m. vasario ir kovo mėnesiais viena po kitos susiformavo didelės nuošliaužos būtent palei keltuvažį, o didžiulis kiekis dirvožemio slinko žemyn ir pasiekė apsauginę sieną. Kyla abejonių, ar prieš įrengiant šį funikulierių buvo atliekami reikalingi statybos darbų poveikio Gedimino kalnui tyrimai, taip pat ar buvo tirtas keltuvo ilgalaikės eksploatacijos poveikis kalno stabilumui, šlaito tvirtumui. Dar daugiau – pačioje Gedimino kalno papėdėje 2002–2009 m. laikotarpiu buvo vykdomi stambūs statybos darbai, t. y. atstatomi istoriniai Valdovų rūmai. Pastebėtina, jog nuošliaužos pradėjo formuotis jau po Valdovų rūmų statybos darbų pabaigos. Vėlgi neaišku, ar rengiant Valdovų rūmų atstatymo projektą buvo atliekami geologiniai ir visi kiti rezervato teritorijos gamtiniai-moksliniai tyrimai siekiant nustatyti šių statybos darbų poveikį teritorijai aplink atstatomus rūmus, stovintiems kultūros paveldo (Gedimino pilis, Vilniaus Šv. Vysk. Stanislovo ir Šv. Vladislovo arkikatedra bazilika, Katedros varpinė ir t. t.) ir gamtos paveldo objektams. Kyla abejonių, ar buvo tinkamai pasiruošta atstatymo darbams (parengti visi reikiami dokumentai, planai, atlikti tyrimai ir t. t.), kaip ir dėl to, ar siekiant sumažinti fizinį poveikį aplink esantiems kultūros ir gamtos paveldo objektams buvo laikomasi specialių moksliniais tyrimais paremtų reikalavimų (jei tokie buvo nustatyti) jau vykdančios pačius statybos darbus. Manytina, kad svarbu ištirti visas išdėstytas aplinkybes ir nustatyti, ar galimai netinkamai, pažeidžiant teisės aktų reikalavimus, vykdoma ūkinė veikla neprisidėjo prie Gedimino kalno šlaito slinkimo.

Neabejotina, kad susiklosčiusi situacija lemia būtinybę imtis aktyvių veiksmų ginant viešąjį interesą, todėl tikiuosi, kad Lietuvos Respublikos generalinei prokuratūrai pakaks teisinių svertų imtis iniciatyvos siekiant nustatyti kaltus asmenis dėl susiklosčiusios neeilinės situacijos – slenkančio Lietuvos simbolio – Gedimino kalno šlaito ir nustačius šiuos asmenis jų atžvilgiu pradėti ikiteisminius tyrimus ar imtis kitų veiksmų taikant viešojo intereso gynimo priemones. Tikiuosi, kad Jums, kaip ir man, reikšmingas ir be galo svarbu išsaugoti Gedimino kalną – kultūros bei gamtinio paveldo objektą, Lietuvos sostinės ir kartu visos Lietuvos simbolį.

Dėkoju už bendradarbiavimą.

PRIDEDAMA. Lietuvos mokslų akademijos darbo grupės „Dėl Gedimino pilies kalno būklės ekspertinio vertinimo“ 2016-10-18 posėdžio protokolo kopija, 6 lapai.

Pagarbiai

Meras

Remigijus Šimašius

**LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJOS DARBO GRUPĖ
DĖL GEDIMINO KALNO BŪKLĖS EKSPERTINIO VERTINIMO**

POSĖDŽIO PROTOKOLAS

**2016 m. spalio 6 d.
Vilnius**

Posėdis įvyko 2016 m. spalio 6 d., 14.00-16.30 val.

Posėdžio pirmininkas – darbo grupės vadovas akad. Algimantas Grigelis.

Posėdžio sekretorės – Lietuvos mokslų akademijos BMGM skyriaus moksl. sekr. dr. Jadvyga Olechnovičienė ir Lietuvos nacionalinio muziejaus arch. Asta Meškauskienė.

Dalyvavo: 19 asmenų [sąrašas pridedamas].

Posėdžio darbotvarkė:

1. Įžangos žodis. Akad. Domas Kaunas, LMA viceprezidentas.
2. Gedimino pilies kalno ir pastatų komplekso valdymo, naudojimo ir išsaugojimo problemos. Birutė Kulnytė, Lietuvos nacionalinio muziejaus direktorė
3. Gedimino pilies kalno ir pastatų apsaugos (stebėsenos, tyrimų, priežiūros ir tvarkybos darbų) ilgalaikės programos pagrindai. Andrius Končius, LNM programų vadovas
4. Gedimino pilies kalno ir statinių būklės vertinimas istorijos ir archeologijos požiūriu. Akad. Eugenijus Jovaiša
5. Gedimino pilies kalno ir statinių būklės vertinimas paveldosaugos požiūriu. Akad. Rimantas Jankauskas
6. Gedimino pilies kalno ir aplinkinės teritorijos (nuo Bernardinų vandenvietės iki Vrublevskio gatvės) būklės vertinimas hidrogeologijos atžvilgiu. Akad. Vytautas Juodkasis
7. Gedimino pilies kalno būklės vertinimas geologijos ir geodinamikos atžvilgiu. Akad. Gediminas Motuza
8. Gedimino pilies kalno būklės vertinimas botanikos (šlaitų apsodinimo) atžvilgiu. Akad. Jonas Remigijus Naujalis
9. Gedimino pilies kalno būklės vertinimas botanikos (šlaitų apželdinimo) atžvilgiu. Akad. Vytautas Ruzgas
10. Gedimino pilies kalno vertinimas aplinkos apsaugos ir naudojimo visuomenės poreikiams požiūriu. Akad. Algimantas Grigelis
Diskusija
11. Dalia Bardauskienė, Vilniaus miesto savivaldybės mero patarėja.
12. Algimantas Degutis, Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos direktorės pavaduotojas.
13. Prof. Liudvikas Furmonavičius, UAB Geotechnika II vadovas.
14. Nutarimas

Svarstomi darbotvarkės klausimai.

1. D. Kaunas pažymėjo, kad visuomenės ir žiniasklaidos susidomėjimas Gedimino pilies kalno būkle labai didelis, todėl ekspertų siūlymai turėtų būti siekiantys toli į ateitį ir pavestą ekspertizę atlikti Vyriausybės lygmeniu.
2. B. Kulnytė nusakė pagrindinius Nacionalinio muziejaus įvairialypio pilies ir papilio žemės ir statinių komplekso valdymo principus, pažymėjo didelius iššūkius, su kuriais nuolat buvo susiduriama daugiaamžėje Gedimino pilies kalno istorijoje.
3. A. Končius išdėstė Gedimino pilies kalno stebėsenos, tyrimų priežiūros ir tvarkybos darbų ilgalaikės (5 metų) programos metmenis, pažymėjo, kad pagrindinė tvarkybos darbų projektų užduotis naudoti šiuolaikinius techninius sprendimus, kartu stiprinant kalno šlaitų biologinį sluoksnį.

4. E. Jovaiša pažymėjo, kad Gedimino pilies kalno istorija menkai iširta, rengiamoje programoje būtina numatyti platesnius, negu įprasta, archeologinius tyrimus. R. Jarockis pasisako, kad, deja, nežinome ankstyvosios Gedimino pilies kalno istorijos, todėl būtini tyrimai.
5. R. Jankauskas mano, kad Gedimino pilies kalno kaipo piliakalnio vertinimas paveldosaugos požiūriu sietinas su kitų Lietuvos piliakalnių tyrimų istorija ir jų apsaugos programų vykdymo patirtimi“. [priedas] nėra
6. V. Juodkasis paaiškina Gedimino pilies kalno ir aplinkinės teritorijos hidrogeologijos ypatumus ir mano, kad požeminio vandens aspektų vertinimui reikia parengti Pilies kalno hidrogeologinį modelį. [priedas] nėra
7. G. Motuza detalčiai charakterizuoja Gedimino pilies kalno geologinę sandarą ir jo šlaitų stabilumą sąlygojančius veiksnius [priedas].
8. J. R. Naujalis vertina galimybes pagerinti Gedimino pilies kalno būklę šlaitų apsodinimo požiūriu [priedas].
9. V. Ruzgas pažymi, kad Gedimino pilies kalno šlaitų būklę jų apželdinimo atžvilgiu yra bloga dėl žolinės dangos defektų ir siūlo priemones jai pagerinti [priedas].
10. A. Grigelis vertina priežastis, kurios galėjo išsaukti nuošliaužų susidarymą Gedimino pilies kalne: žmogaus veikla – medžių pašalinimas, keltuvo galimai keliami vibracija, intensyvus transporto eismas, ir gamtiniai veiksniai: šilta lietinga žiema, kalno vidinės sandaros galimi pokyčiai [priedas].

Diskusija

11. D. Bardauskienė, Vilniaus miesto savivaldybės mero patarėja, pažymėjo, kad savivaldybė supranta išskylančias Pilies kalno aplinkosaugos problemas ir siekia prisidėti prie šių problemų sprendimo.
12. A. Degutis, Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos direktorės pavaduotojas, kalbėjo apie Pilies kalno, kaip kultūros bei gamtinio paveldo objekto, kuriuo labai domisi visuomenė, miesto svečiai, užsienio turistai, tinkamos būklės atstatymo svarbą.
13. L. Furmonavičius, UAB Geotechnika II vadovas, pažymėjo, jog jam žinoma kalno geotechninių tyrimų istorija, kad dabar iškilusią šlaitų nestabilumo problemą būtina spręsti kompleksiskai, naudojant naujausius tyrimų metodus.
14. A. Grigelis atkreipė dėmesį į būtinybę atlikti Pilies kalno ir jo aplinkos būklės vertinimą galimos gruntu vibracijos atžvilgiu, kurią sukelia statybos mechanizmų naudojimas ir intensyvus transporto eismas kalno artimoje aplinkoje. Tam tikslui darbo grupė numato pakviesti, jo sutikimu, VGTU profesorių akademiką Genadijų Kulvietį.

Tuo diskusija baigiama. Siūloma priimti sekantį nutarimą:

1. Priimti domėn ir sekančiam posėdžiui detalčiai įvertinti visą pateiktą informaciją.
 2. Pakviesti LMA tikrąjį narį, akademiką Genadijų Kulvietį (sutikimas yra gautas), iki sekančio grupės posėdžio įvertinti galimą vibracijos procesų poveikį Pilies kalne ir statiniuose atsirandantiems pokyčiams,
 3. Sekantį grupės posėdį sukviesti Mokslų akademijoje spalio 18 d. 10 val. [kab. 210].
- Priimti nutarimą neprieštaraujama. Tuo posėdis baigiamas.

Posėdžio pirmininkas

Algimantas Grigelis

**LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJOS DARBO GRUPĖ
DĖL GEDIMINO KALNO BŪKLĖS EKSPERTINIO VERTINIMO**

Spalio 6 d. posėdžio dalyvių sąrašas

PAREIŠKĖJAI			
Birutė Kulnytė	LNM	birute.kulnyte@lnm.lt	
Andrius Končius	LNM	gedkapro@gmail.com	
Asta Meškauskienė	LNM	asta.meskauskiene@lnm.lt	
DARBO GRUPĖS NARIAI			
Domas Kaunas	LMA, VU	d.kaunas@lma.lt	
Algimantas Grigelis	LMA, GTC	algimantas.grigelis@geo.lt	
Rimantas Jankauskas	LMA, VU	rimantas.jankauskas@mf.vu.lt	
Eugenijus Jovaiša	LMA, LEU	ginasjovaisa@gmail.com	
Vytautas Juodkasis	LMA, VU	vytautas.juodkasis@gf.vu.lt	
Gediminas Motuza- Matuzevičius	LMA, VU	gediminas.motuza@gf.vu.lt	
Jonas Remigijus Naujalis	LMA, VU	jonas.naujalis@gf.vu.lt	
Vytautas Ruzgas	LMA, LŽI	ruzgas@lzi.lt	
Jadvyga Olechnovičienė	LMA, BMGM skyrius	j.olechnovicene@lma.lt	
KVIESTIEJI ASMENYS			
Romas Jarockis	Kultūros mininisterija	romas.jarockis@lrkm.lt	
Audronė Kasperavičienė	Vilniaus pilių valstybinis kultūrinis rezervatas	audrone.kasperaviciene@vilniauspilys.lt	
Jonas Satkūnas [Kęstutis Kadūnas]	Lietuvos geologijos tarnyba	jonas.satkunas@lgt.lt	
Dalia Bardauskienė	Vilniaus miesto savivaldybė	dalia.bardauskiene@vilnius.lt	
Algimantas Degutis	Kultūros paveldo departamentas	alde@heritage.lt	
Liudvikas Furmonavičius,	UAB Geotechnika II	liudas@geotechnika.lt	
Vytautas Basys	LMA, VU	v.basys@lma.lt	

Darbo grupės pirmininkas

Algimantas Grigelis

Posėdžio protokolą:

Jadvyga Olechnovičienė, Asta Meškauskienė

LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJOS DARBO GRUPĖ
DĖL GEDIMINO KALNO BŪKLĖS EKSPERTINIO VERTINIMO
2016 m. spalio 6 d. posėdžio protokolo priedai

Gedimino pilies kalno ir statinių būklės vertinimas paveldosaugos požiūriu

Akad. Rimantas Jankauskas

Pateikti dokumentai nagrinėti paveldosaugos aspektu; analizę atlikti padėjo Vilniaus universiteto istorijos fakulteto archeologijos katedros docentė Justina Poškienė, kuriai noriu padėkoti. Žemiau pateikiami komentarai kiekvienam dokumentui.

Svarstymui pateikti dokumentai:

- a) Gedimino kalno stebėsenos, tyrimų, priežiūros, ir tvarkybos darbų programa

Tikslai:

Sukaupti ir apibendrinti iki šio laiko sukurtą geologinių, geodezinių tyrimų ir techninių projektų istorinę medžiagą.

Komentaras: nenumatytas paveldosaugos aspektas; neaišku, ar planuojama analizuoti medžiagą tik apie Gedimino kalno būklę, ar platesniame kontekste (žr. apibendrinimą ir išvadas).

- b) Gedimino kalno topografinis planas;

Be komentarų

- c) Gedimino kalno kalvos kartografavimo ataskaita (UAB „GJ Magma“, užsakovas – Lietuvos nacionalinis muziejus) – nuošliaužomis ir nuogriuvomis pažeistų šlaitų paviršiaus plotų identifikavimas, paslinkusių gruntų tūrių skaičiavimas;

Be komentarų

- d) Žvalgybinių geotechninių tyrimų ataskaita. Gedimino kalno šiaurinio šlaito slinkties apimtos dalies grunto paviršiaus sąlyginio stiprumo nustatymas Arsenalo g. 5, Vilnius (UAB InGeo, užsakovas – Lietuvos nacionalinis muziejus).

Komentaras: jokių nuorodų į anksčiau taikytos piliakalnių tvarkymo metodikas, rezultatus, stebėseną nėra (žr. apibendrinimą ir išvadas).

- e) Gedimino kalno šiaurės vakarų ir vakarų šlaito tvarkybos (avarijos grėsmės pašalinimo, konservavimo, restauravimo, remonto) darbai. Projektavimo (techninė) užduotis:

Komentaras: liko neaišku, ar projektiniai sprendiniai jau realizuoti? T.y., jau yra, kas tai vykdo?

- f) Lietuvos nacionalinio muziejaus, Gedimino pilies šiaurės vakarų šlaito rostverkų aukščio nustatymo techninė charakteristika (IĮ „Georima“, užsakovas – Lietuvos nacionalinis muziejus).

Komentaras: techninė problema, o patys matavimai ar rodo, kad kalnas smenga?

h) Valstybinio Vilniaus pilių rezervato geotechninės stebėsenos galimybių studija (UAB Geoprojektas, užsakovas - Lietuvos Geologijos Tarnyba, Valstybinio Vilniaus pilių rezervato direkcija).

Komentaras: Gana padrikas dokumentas. Nelabai net suprantama, ką juo norima pasakyti – ar kad viskas blogai, ar kad reikia būtinai įsigyti kažkokią jų rekomenduojamą brangią įrangą?

Apibendrinimas: Iki šiol piliakalniuose atliktų tvarkybos darbų rezultatų įvertinimas

Pirmieji piliakalnių gelbėjimo valstybiniai projektai buvo realizuoti 7-8 dešimtmetyje, tačiau dėl nepatyrimo dauguma jų nepasisekė. 1991 m. – inicijuota “Lietuvos piliakalnių išsaugojimo programa”, kuri buvo finansuojama iš valstybės biudžeto. Programą daugiausia vykdė VŠĮ „Kultūros paveldo išsaugojimo pajėgos“. 1993 m. Kultūros paveldo departamentas (buv. KVAD) užsakė „Žinomų avarinės būklės piliakalnių fizinės būklės, kultūrinės reikšmės įvertinimo ir avarinės būklės likvidavimo sekos sudarymo programą“. 1993 m. architektas R. Stulpinas suformavo piliakalnių tvarkymo metodiką.

1997 m. inžinierius hidrotechnikas J. Lukošius (KPD užsakymu) parengė “Inžinerinių priemonių taikymo, tvarkant archeologines vietas, metodiką” (žr. http://www.heritage.lt/archeologija/inz_priem.htm), pagal kurią buvo tvarkomi avarinės būklės piliakalniai. J. Lukošius metodiką parengė įvertinęs 20 metų (1977–1997 m.) darbą projektuojant 35-ių ir atliekant 21 piliakalnio tvarkymo darbų autorinę priežiūrą, apžiūrėjęs 95 piliakalnius, išsidėsčiusius visoje Lietuvoje, išanalizavus jų fizinę būklę, sąlygas ir poveikio faktorius, taip pat išanalizavus 1993 m., 1994 m. ir 1996 m. ikiprojektinius apibendrinimus.

Per 1991–2004 m. darbai atlikti maždaug 73 piliakalniuose. Išsamesni “gelbėjimo” archeologiniai darbai ir kasinėjimai buvo atliekami 24 piliakalniuose, 34 buvo likviduota avarinė būklė. 17 piliakalnių avarinės būklės buvo išvengta, įrengiant apsaugos technines priemones. 19 tvarkytų piliakalnių buvo pritaikyti lankymui (dokumentacija turėtų būti saugoma KPD archyve - Archeologijos paminklų apskaitos (apsaugos) ir tyrimų 1993–2004 m. programos).

Išvada: Manytina, kad ši patirtis, atsižvelgus į kalno specifiką (pilies liekanos, keltuvas, ertmė kalne) privalo būti įvertinta (pasiteisinusios ir nepasiteisinusios priemonės) imantis Gedimino kalno tvarkybos darbų.

Gedimino pilies kalno ir aplinkinės teritorijos būklės vertinimas hidrogeologijos atžvilgiu

Akad. Vytautas Juodkazis

Gedimino kalno tvarkymo projekto pagrindinis tikslas -stabilizuoti nuošliaužų susidarymą kalno šlaituose. Tai hidrogeologinė ir geotechninė problema, kurią sukelia link šlaitų kalno sluoksniuose tekantis vanduo. Tokiu atveju pirmiausias projekto uždavinys – išaiškinti, kur ir kiek teka vandens kalną sudarančiuose vandeninguose sluoksniuose. Tam tikslui būtina:

1. Sukurti kalno hidrogeologijos matematinį modelį, nes kalno struktūra yra daugiasluoksnė ir analitiniais metodais kalno hidrogeologinės situacijos nei pavaizduoti, nei apskaičiuoti nėra galimybės. Modelyje išaiškės, kur ir kiek teka vandens ir kur jis kaupiasi arti kalno šlaitų bei gali suformuoti nuošliaužas.
2. Sudarant tokį modelį turi būti susisteminta visa retrospektyvinė geologinė ir hidrogeologinė informacija: geologiniai sluoksniai, atsižvelgiant į jų litologiją, turi būti skirstomi į laidžius, pusiau laidžius ir visiškai nelaidžius. Be to, turi būti žinomi jų hidrogeologiniai parametrai: *filtracijos, spūdzio laidumo ir pertekėjimo per pusiau laidžius sluoksnius koeficientai*.
3. Surinkus visą geologinę ir hidrogeologinę medžiagą, sudaromas matematinis modelis, užduodamos sprendžiamo uždavinio sąlygos ir, naudojant atitinkamas kompiuterines programas, gaunamas rezultatas, kuris aptariamas ir, jeigu reikia, tikslinami modelio parametrai.
4. Galutinai kalibruotas modelis leis numatyti vietas, kur arti kalno šlaito telkiasi vanduo ir kur yra palankios sąlygos formuotis nuošliaužoms. Tada tokiose vietose turi būti įrengiami stebėjimo gręžiniai
5. Norint žinoti kritinę nuošliaužos susiformavimo būseną, reikia žinoti laboratoriniais metodais nustatomus parametrus: grunto sankibos (c) ir grunto vidinės trinties kampo (fi).

Gedimino pilies kalno būklės vertinimas geologijos ir geodinamikos atžvilgiu

Akad. Gediminas Motuza

Gedimino pilies kalno sandara ištirta gerai, tyrimų duomenys kaupiami, pastaruoju metu naudojami šiuolaikiniai tyrimų metodai. Reikalingas platesnis duomenų suvedimas, apibendrinimas ir analizė. Pamatinis sandaros elementas - priemolio sluoksnis vidurinėje kalno dalyje, kurio storis 12–24 m. Jis tarsi sutvirtina visą kalną, sumažina griovų susidarymo galimybes, ir nors sudaro prielaidas susidaryti nuošliaužoms, *bet* apriboja nuošliaužų dydį (gylį) tik deliuvio. Tačiau reikalauja patikimo atsakymo klausimas: ar negalimos didesnės masės nuošliaužos, užgriebiančios ir gilesnius sluoksnius?

Pagrindinės grėsmės: nuošliaužos; solifliukcija; gilinamoji erozija (griovos); paviršinė nuoplova. Veiksniai: gamtiniai: geologiniai, biologiniai, klimatiniai; žmogaus veikla. Pavojingiausias reiškinys šių veiksnių samplaika.

Nuošliaužų priežastys: deliuvio sudrėkimas, “pasunkėjimas”; deliuvio-priemolio sankabumo sumažėjimas dėl sąlyčio sudrėkimo; šlaitų papėdės nukasimas.

Gedimino kalno nuolatinės stebėsenos, tyrimų, priežiūros ir tvarkybos darbų programa yra reikalinga ir savalaikė, bet geologinė dalis turi būti patikslinta.

Numatomi tyrimai turi būti pagrįsti, kompleksiški, suderinami, papildantys vieni kitus

Būtina numatyti hidrogeologinius tyrimus, hidrogeologinį ir geotechninį modeliavimą.

Tiksliau įvardinti grėsmes konkrečiose vietose ir numatyti tikslines stebėsenos ir prevencinės priemonės.

Sudarant ir vykdam programą būtinas Lietuvos geologijos tarnybos dalyvavimas.

[Iliustracijos PPT prezentacijoje]

Gedimino pilies kalno būklės vertinimas botanikos (šlaitų apsodinimo) atžvilgiu

Akad. Jonas Remigijus Naujalis

Bendrieji duomenys. Istoriniais laikais Gedimino pilies kalnas buvo „plikas“ – neapsodintas jokiais medžiais. Pirmą kartą Gedimino pilies kalnas medžiais buvo specialiai apsodintas 1896 m. 1955 m. Gedimino pilies kalno šlaituose specialiai buvo pasodinta apie 500 vienetų paprastųjų klevų. 2011–2013 metais visi Gedimino kalno šlaituose augę medžiai buvo iškirsti.

Klaidingas nutarimas. *Sprendimas apsodinti Gedimino pilies kalną klevais buvo klaidingas ir neperspektyvus dėl netinkamai parinktos sodinti pagrindinio medžio rūšies.*

Paprastasis klevas (*Acer platanoides*): gali užaugti iki 30 m aukščio, medžio laja tanki, ovalios formos, šaknų sistema plati, negili. Dėl savo biologinių savybių laikui bėgant paprastieji klevai užgožė kalno kontūrus ir negalėjo apsaugoti kalno šlaitų nuo erozijos reiškinių.

Dabartinė situacija. Po medžių nupjovimo kalno šlaituose liko daugybė kelmų su šaknimis. Nupjautų medžių kelmų ir šaknų irimas jau yra prasidėjęs ir tęsis kelis ar net keliolika metų. Šlaituose prie kelmų jau vyksta intensyvūs nitrifikacijos procesai. **Išorinis įrodymas:** indikatorinės dvinamės dilgėlės (*Urtica dioica*) gausus tarpsmas greta irstančių kelmų. Irstant kelmams ir stambioms šaknims šlaituose susidarys tuštumos (kiaurymės), kuriose gali apsigyventi intensyviai dirvožemį ardantys peliniai graužikai. Gyvūnų veikla gali būti dirvožemio erozijos priežastimi. Taip pat irstančių kelmų ir šaknų vietose gali kauptis vanduo.

Dėl kalno apželdinimo ateityje. Kalno apželdinimo sumedėjusiais augalais pagrindiniai tikslai būtų du: 1) apsauga nuo erozijos, 2) patrauklios lankytojams, artimos natūraliai gamtinės aplinkos sukūrimas. Konkretūs sprendimai dėl kalno apželdinimo turėtų būti priimami ateityje.

Kalno šlaitų apželdinimas sumedėjusiais augalais turėtų būti **grupinis, jokių būdu ne ištisinis.**

Kalno šlaitų apželdinimui turėtų būti naudojami tik **vietinės kilmės** medžiai ir krūmai. Kalno šlaitų apželdinimui naudojami augalai turėtų būti a) **neaukšti**, b) **nereiklūs dirvožemio sąlygoms**, c) **atsparūs oro užterštumui**, d) **atsparūs vėjovartai**, e) **turintys santykinai galingas šaknų sistemas.**

Dėl augalų šaknų. Skirtingų augalų šaknys apskritai tarpsta įvairiuose dirvožemio horizontuose. Pagal pasiskirstymo dirvožemyje pobūdį augalų šaknų sistemos gali būti 1) paviršinės, 2) giluminės ir 3) universalios. Šaknų augimas potencialiai neribotas, priklauso nuo konkrečios augalo rūšies biologinių savybių, bet ypač nuo ekologinių sąlygų. Šaknų pasiekiamą gylį lemia: 1) dirvožemio bendrasis pobūdis, 2) dirvožemio hidratūra ir aeracija, 3) velenėjimo laipsnis.

Augalų fitogeninis laukas (poveikis aplinkai ir kitiems bendrijų komponentams) pedosferoje dažnai kur kas stipresnis nei aerosferoje.

Kalno šlaituose turėtų būti sodinami augalai su giluminėmis ar universaliomis šaknų sistemomis.

Kalno šlaituose tinkami sodinti medžiai: miškinė obelis (*Malus sylvestris*), miškinė kriaušė (*Pyrus pyraeaster*), vienapiestė gudobelė (*Crataegus monogyna*), paprastasis šermukšnis (*Sorbus aucuparia*).

Kalno šlaituose tinkami sodinti krūmai: pietinės orientacijos šlaitas – paprastasis raugerškis (*Berberis vulgaris*); šiaurinės orientacijos šlaitas – europinis kukmedis (*Taxus baccata*). Greta neaukštų medžių galėtų augti paprastasis lazdynas (*Corylus avellana*).

Medžiai ir krūmai turėtų būti sodinami nedidelėmis grupėmis.

Rekomenduojami atlikti darbai.

1. Nuodugniai ištirti dirvožemio savybes Gedimino kalno Vilnelės, Parko, Rūmų ir Neries segmentuose.
2. Nuodugniai įvertinti bent du kartus per vegetacijos sezoną (pavasariį ir vasarą) augmenijos būklę visuose išvardintuose segmentuose.
3. Nuolat stebėti nupjautų medžių kelmų ir šaknų irimo procesus, pagal galimybes įvertinat šalutinius su šiais procesais susijusius reiškinius.
4. Priimti specialius sprendimus dėl kalno šlaitų apželdinimo medžiais ir krūmais.

[Iliustracijos PPT prezentacijoje]

Gedimino pilies kalno būklės vertinimas botanikos (šlaitų apželdinimo) atžvilgiu

Akad. Vytautas Ruzgas

Gedimino kalno šlaitų žolinės dangos situacija gerokai skiriasi. Matyti, kad žolinė danga buvo sėjama daug kartų, vystėsi natūraliai, buvo įtakojama ilgą laiką augusių medžių, esančio derlingo dirvožemio storio, vandens būklės, oro temperatūros skirtinguose kalno aukščiuose, šlaitų statumo, žiemojimo sąlygų ir kt.

Vizualiai tiriant žolynų būklę šlaituose, kurią atlikau kartu su LAMMC Žemdirbystės instituto žolininkystės specialistu dr. Vaclovu Stukoniu, matėme, kad net ir palyginti geros būklės šlaituose (Vilnelės, Parko pusės) yra nedidelių, apie 30 x 30 cm² plotelių visai be žolės dangos, kurie galėtų būti nuošliaužų pradmenimis, jeigu paviršiumi pradėtų tekėti didesnis kiekis vandens. Tokių plotelių yra ir apie visą kalną.

Kalno žemutinėje dalyje, Vilnelės pusėje yra susiformavęs palyginti geros būklės žolynas, kuriame vyrauja šunažolės, yra pievinių miglių ir nendrinų eraičių. Šunažolės plinta pakankamai greitai savo sėklomis, yra agresyvios ir išstumia iš žolynų kitas žoles. Tai, kad ant kalno nėra šunažolinių kupstų liudija, kad augimo sąlygos šioms žolėms yra ne pačios palankiausios. Įtakoja ir pjūtys.

Kopiant kalnu aukšty, šunažolių mažėja, atsiranda daugiau nendrinų ir raudonųjų eraičių, įvairiažolių (pakrūminiai katilėliai, sibiriniai barščiai, pakrūminiai builiai ir kt.) kurios nėra ilgaamžės. Kai kuriose vietose, kur matyti yra derlingesnis dirvožemis ir daugiau vandens, auga dilgėlių kupstai. Jų šaknų sistema yra gilesnė ir tvirta, bet jos išstumia kitas žoles ir neformuoja velėnos, tai menkina dilgėlių apsauginę vertę.

Einant į kalvos viršutinę dalį daugėja žolėmis neuždengtų dirvožemio vietų, yra nendrinų ir raudonųjų eraičių, retkarčiais baltųjų dobilų, iš pietinės- pietvakarinės pusės pagausėja šiurkščiųjų ir avinių eraičių, beginklės dirsuolės, plaukuotojų viksvų, kurios atsparios sausras ir savo stipriais šakniastiebiais gerai sutvirtina viršutinį dirvožemio sluoksnį iki 20 cm. Tiriant mikro nuošliaužas matyti, kad dirvožemio sluoksnis, tinkamas augti daugiametėms žolėms, viršutinėje kalno dalyje tesudaro apie 10 cm.

Viršutinėje kalno dalyje matyti, kad dirvožemio erozijos procesai buvo daug kartų bandyti stabdyti, yra įkaltų strypų, bandyta įsėti žolių ir pan. Žolynų dangą šioje kalno dalyje galima vertinti kaip labai silpną.

Daugiamečių varpinių žolių didžiausia šaknų sistemos dalis paprastai susidaro 10-15 cm dirvos sluoksnyje. Nendriniai eraičiai, dirsuolės įsiskverbia giliau, bet tam reikia turtingesnio dirvožemio. Pupinės daugiametės žolės (liucernos, dobilai, esparcetai) turi stipresnes ir gilesnes šaknis, bet jos blogiau žiemoja ir išretėja. Reikia turėti omenyje, kad pastaraisiais dešimtmečiais nebuvo labai šaltų žiemų, o buvę dideli žieminių javų praradimai ne vegetacijos metu atsirado dėl perteklinio vandens, pavasarinio pelėsio, ilgo teigiamų temperatūrų periodo žiemos metu.

Gedimino pilies kalnas yra reprezentacinė vieta, todėl augantys žolynai čia pjaunami dėl estetinių tikslų. Jeigu žolynai pjaunami 2 ir dažniau kartų, šaknų sistema silpnėja, tai neigiamai veikia velėnos susidarymą.

Preliminarūs pasiūlymai:

1. Gedimino kalno daugiamečių žolių dangą vertinti blogai- patenkinamai, išskyrus esančią Vilnelės pusėje.
2. Daugiametės žolės galėtų tikti šlaitų nuošliaužų stabilizavimui pirminėje stadijoje, jeigu nuošliauža prasideda nuo kalno paviršiaus, apsaugant dirvožemio sluoksnį, esantį nuo

paviršiaus 0- 20 cm. Tuo atveju, jeigu grunto judėjimas prasideda gilesniuose sluoksniuose, žolynų šaknų sistema nuošliaužos sulaikyti negali.

3. Žolyno dangą ant kalno pagerinti būtina, nes ji gali sumažinti šlaitų nuošliaužų riziką.
4. Būtina parengti lokalinį žolynų pagerinimo projektą atkreipiant dėmesį į šlaitų augimviečių skirtingas augimo ir mikroklimatines sąlygas, vandens režimą, kurie yra labai įvairūs.
5. Reikėtų planuoti šlaitų žolynų lietinimo galimybes panaudojant Vilnelės vandenį, nes žolynai gali išnykti ir dėl sausros.
6. Nuosaikiai pjauti žolynus ieškant kompromisinio varianto tarp estetinio vaizdo ir žolės įsitvirtinamojo augimo, vengti labai žemo, žemesnio kaip 5 cm pjovimo.
7. Taikyti saikingą, subalansuotą trešimą mineralinėmis medžiagomis. Formuoti įvairiarūšius žolynus, kurie visada yra stabilesni.
8. Suplanuoti specialius šlaitinius daugiamečių žolių įkūrimo darbus (sėją, sodinimą, specialios sudėties žolinių rulonų panaudojimą) laikiną jų pritvirtinimą ir sutvirtinimą, laistymą bei kt.

[Iliustracijos PPT prezentacijoje]

Gedimino pilies kalno vertinimas aplinkos apsaugos ir naudojimo visuomenės poreikiams požiūriu

Akad. Algimantas Grigelis

2016 m. vasario 2-15 d. įvykusi Gedimino pilies kalno šiaurinio (Neries) šlaito nuošliauža sukėlė visuomenėje didelį atgarsį. Paskutinį dešimtmetį tokių nuošliaužų būta 2004 ir 2008 m. pavasarį. Tai įvyksta, kuomet įmirkęs pasunkėjęs paviršinis dirvožemio sluoksnis atitrūksta nuo grunto substrato. Statesniuose neapželdintuose, o ypač šaltiniuose šlaituose tai neretas gamtinis geologinis reiškinys. Vilniaus miesto šlaitai nėra išimtis. 2008 m. apie Gedimino kalno šlaitų deformacijas bei jų prevencijos galimybes buvo skelbta Lietuvos geologijos tarnybos specialistų gero lygio moksliniame straipsnyje (J.Satkūnas, R.B. Mikšys, V. Mikulėnas ir V. Minkevičius, „Geodinaminiai procesai Vilniaus pilių teritorijoje, šlaitų deformacijos“ („Lietuvos pilys“ 2008, Nr.4). Akademinei bendruomenė irgi tylomis nepraejo pro šį reiškinį. Štai, LMA 2010 11 23 pasakytoje kalboje buvo pareikšta:

„Noriu labai nedaug. Bet pirmiausia noriu, kad būtų sustabdytas Gedimino kalno irimas. Iš paskutiniųjų sustabdytas“ – akademikas Justinas Marcinkevičius.

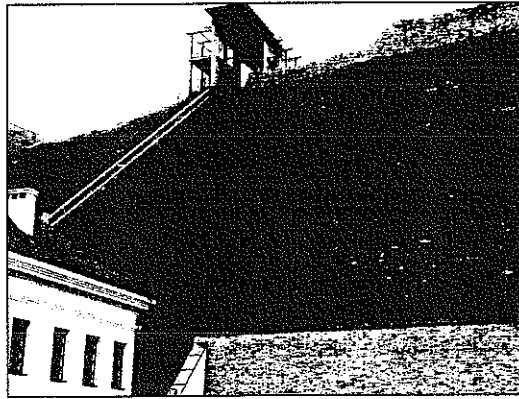
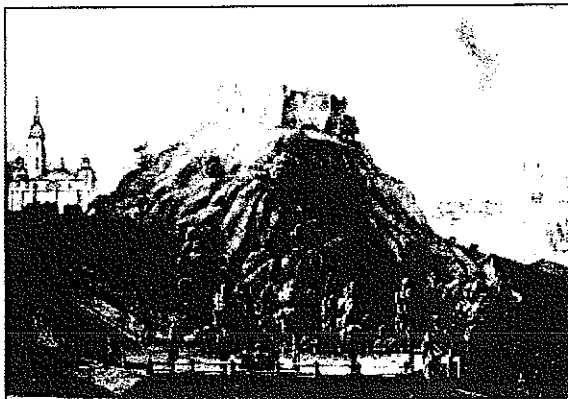

1 Gedimino pilies kalno vaizdas iš rytinės pusės iki šlaitų rekonstrukcijos [www.vilniauspilys.lt; žr. 2016-10-02]

Tai kas atsitiko po didelių rekonstrukcijos darbų? Ka byloja Pilies kalno šlaitų istoriją?

Kalno vaizdai XVII-XVIII a. rodo šlaitus buvusius plikus, 1831 m. K. Račynskio litografijoje kalno šlaitai išvagoti erozinių griovų [www.vilniauspilys.lt]. Dėl šio proceso viršutinė kalno dalies apimtis turėjo mažėti, apatinėse dalyse ilginiui susiformavo net iki 8 m deliuvinių sąnašų sluoksniai. Šlaitų apsauga nuo erozijos rūpesčio nekėlė. 1838 m. įrengus optinį telegrafą, buvo

uždraustas kalno lankymas, vėlesni vaizdai rodo kalną savaiminiai apaugusį krūmais ir medžiais. Tai turėjo stabdyti erozinius procesus. 1895 m., kaip nurodoma, nutiesus naują kelią į Aukštutinę pilį, buvo tvirtinami ir kalno šlaitai. Lenkų okupacijos laikais buvo konservuojamos pilies rūmų liekanos, atstatytas Gedimino pilies trečiasis tarpsnis. Po 1945 m. įvairiais laikotarpiais atlikti archeologiniai tyrimai, konservuotos Aukštutinės pilies rezidencijos liekanos, 1960 m. pilies bokšte įrengtas muziejus. 1997 m. įsteigtas Vilniaus pilių valstybinis kultūrinis rezervatas. 2003 m. šiaurinėje kalno pusėje įrengtas modernus keltuvas. 2016 m. vasario mėn. prie keltuvo trasos ir įvyko grėsminga nuošliauža.

2 Račynskis. Pilies kalno vaizdas nuo Plikojo kalno. 1831

3 Nuošliauža 2016 02 15 www.vilniauspilys.lt [žr. 2016-10-02]

Kokios priežastys galėjo iššaukti nuošliaužą? Žmogaus veikla – medžių pašalinimas, keltuvo galimai keliama vibracija, intensyvus transporto eismas, ar gamtiniai veiksniai – šilta lietinga žiema, kalno vidinės sandaros galimi pokyčiai? Ar saugi, ar tinkamai saugoma kalno aplinka?

Verta prisiminti, kad 2004 ir 2008 m. Gedimino pilies kalno nuošliaužų pamokos buvo įvertintos, Kalnas ir jo prieigos iš trejopo pavaldumo perėjo į vieno šeimininko – Nacionalinio muziejaus rankas. 2010 m. buvo pradėti dideli kalno rekonstrukcijos darbai. Buvo daryta ištis daug, tame tarpe trimis etapais pašalinti medžiai, kalnui grąžintas pirmykštis istorinis vaizdas. Gedimino kalno ir Aukštutinės pilies tvarkybos darbus organizavo VĮ „Lietuvos paminklai“. 2014 m. jie buvo užbaigti. Metams baigiantis, tuo pasidžiaugė žurnalas STRUCTUM, paskelbęs gana detalų Egidijos Lekavičienės rašinį „**Gedimino kalnas išgelbėtas ir nušvities**“, – išgelbėtas nuo akivaizdžių grėsmių ir atvertas mūsų akims jo istorinis vaizdas [perspausdinta 2014 12 07 DELFI]. Deja, džiūgauta neilgai, nes nežinota, kas Kalno laukia 2016 m. vasario 1 d.

2016 m. vasario 2-15 d. įvykus nuošliaužai, Nacionalinis muziejus ėmėsi skubių priemonių: buvo sudaryta Pilies kalno avarijos grėsmės likvidavimo priežiūros komisija, užsakyta atlikti įvairių nemažos apimtys tyrimų, pašalintas nuošliaužęs gruntas, pažeista šlaito vieta uždengta specialia armuota ir perforuota apsaugine plėvele. Vyriausybės nutarimu šiems darbams leista naudoti reikalingą lėšų sumą iš 2016 metų Nacionaliniam muziejui skirtų asignavimų.

Nežiūrint to, imta rengti Gedimino pilies kalno ilgalaikę nuolatinės stebėsenos, tyrimų, priežiūros ir tvarkybos darbų programą, įsteigtas Programos valdymo komitetas, jam pavaldi finansų ir kontrolės grupė, Projekto specialistų darbo grupė.

Į šį darbą įsijungė Lietuvos geologijos tarnyba ir Vilniaus pilių valstybinio kultūrinio rezervato direkcija, buvo sukviesti pasitarimai dėl Gedimino kalno galimos erozijos šalinimo būdų. Daug dėmesio šiam klausimui skiria žiniasklaida.

Lietuvos mokslų akademijos prezidiumas, atsiliepdamas į Lietuvos nacionalinio muziejaus kreipimąsi, sudarė šią darbo grupę (DG) iš įvairių krypčių Mokslų akademijos narių (akademikų), siekdamas kuo plačiau ir kompleksiškai ištirti esamą situaciją, įvertinti Gedimino pilies kalno dabartinę būklę [pagal LNM atliktus tyrimus], pateikti galimas rekomendacijas.

Spalio 6 d. DG posėdyje buvo įdėmiai susipažinta su pateikiama informacija, reikalinga kalno būklės vertinimui, kelti klausimai ir galimos alternatyvos, reikalingos rengiamos Programos reikalavimams pagrįsti.